

Tahavvülât-ı zerrâtın “Nakkâş-ı Ezelînin kalem-i kudreti” ve “kitab-ı kâinatta yazdığı âyât-ı tekvîniyenin hengâmındaki ihtizâzâtı ve cevalânı” olmasını detaylıca izah eder misiniz?

Burada muazzam bir teşbih yapılmaktadır. Nasıl ki biz yazı yazarken kalemimiz titriyor ve mürekkebiyle ortaya yazı dökülüyorsa, Nakkaş-ı Ezelî olan Allah, zerratı kullanarak kâinat kitabında tekvinî ayetleri olan insanları, hayvanları, bitkileri ve sair mahlûkatını yazıyor. Bu yazma fiilinde zerrelere halden halde geçiyor. İşte bu hale tahavvülât-ı zerrat diyoruz.

İnsanın ilmindeki malumatların ve varlıkların vücutları manevîdir. Zamandan, mekândan ve maddeden uzak, kayıttan azadedirler. Madde ile alâkası olmayan bu ilmî mahiyetler, iradenin devreye girmesiyle çeşitli şekillerde tezahür ederler, meydana çıkarlar, gözle görülür veya elle tutulur hale gelirler. Bu son şekle “daire-i ilimden daire-i kudrete geçmek” denilir.

Bir kitab yazılırken, mânâlı kelimeler kâtibinin ilmi ve iradesi ile kaleminin bir gayeye göre hareketi ile vücut bulmaktadır. Kâinat kitabında yazılan harfler, kelimeler ve sayfalar Allah'ın ilmi, iradesi ve kudreti ile çok hikmetli olarak yazılmaktadırlar.

Mesela, güzelliğin mahiyeti ilmen bilinmez ve anlaşılmaz. Fakat bir çiçekte ve gülde tezahür ettikten sonra anlaşılır, idrak edilir ve sanatın mahareti tezahür eder.

“Allah vardı, hiçbir şey yoktu.” Bütün mahlûkat daire-i ilimde idi. Hâkim-i Ezelî Esmâ-i Hüsnâsının güzellik ve kemalatını masnuatında görmek ve göstermek diledi ve kâinat kitabını yazmayı irade etti. O kitabın te'lifi için lâzım gelen mürekkep mânâsındaki bütün zerratı takdir etti ve nihayetsiz kudreti ile halketti. Bütün zerrat, o ilm-i ezeli'deki plâna ve takdire göre hareket etmekte ve kâinat kitabının mürekkebi olarak vazife görmektedir. Önce Resulullah Efendimizin (asm) nurunu yarattı. *Kalem, ervah, melaike, arş, Levh-i Mahfuz*, hep o nurdan yaratıldılar. Mesnevî-i Nuriyede ifade edildiği gibi, o nurdan yaratılan bir madde-i aciniyeden de şu madde âlemi yaratıldı.

Aynı basit maddelerden dokunan ve aynı mürekkeple yazılan zemin yüzündeki muhtelif hayvanat ve nebatatın her bir nev'in hatta her bir ferdin diğerlerinden temyiz edici, ayırıcı renk ve şekilleri, hususiyetleri, tad ve kokular, hayat ve hissiyatları, mizaç ve istidatları vardır. İşte, zerrelere bulunmayan bu sayısız meziyet ve hususiyetler "ibda" ile ortaya çıkmaktadır.

Cenab-ı Hak, mahlûkatın temel taşı olan zerratı, kullanıp sayısız âlemler

---

yaratmakta, sanatının kemalini tezahür ettirmektedir.

Bir âlim harfleri kullanıp, kitaplar, makaleler ve şiirler yazdığı gibi, Cenab-ı Hak da zerratı tahrik ve tavzif edip sayısız mahlûkat yaratmaktadır.

Otuzuncu Söz'ün İkinci Maksud'ı "Tahavvülat-ı Zerrata Dair" şeklinde bir ibareyle başlar. "Tahavvül" kelimesinin karşılığı, "bir halden diğer hale geçme, değişme, dönüşme, değişiklik" olarak belirtilmektedir. Zerrelere tahavvülleri yani bir halden başka bir hale geçmeleri varlığın, hayatın ve kâinatın tilsimini çözme yolunda mühim ipuçları vermektedir. Çevremizde gördüğümüz farklı türlerden taşlar, çiçekler, ağaçlar, böcekler, sinekler ve sayısız hayvan; ay, güneş ve yıldızlar nasıl meydana gelmişler.? Bedenimiz nasıl vücut buldu? Daha bunlar gibi pek çok soru, varlığı anlayabilmek ve eşyayı çözebilmek için idrak sahiplerinin içini kemirmekte ve büyük bir merakla peşinden koşmaktadır.

"Kimsin, necisin, nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun?" gibi soruların cevabının ilk adımı varlığın temel taşı ve esası olan zerreyi bilmek ve tanımakla olacaktır.

M.Ö. 400'lü yıllarda Democritus, dünyadaki her şeyin daha ufak parçalara ayrılamayacak ve görülemeyecek kadar küçük parçacıklardan meydana geldiğini belirterek bunları "atom" olarak adlandırmıştı. Bu nedenle Democritus yıllar sonra ortaya konacak olan atom teorisinin de babası kabul edilecekti.

Aslında, insanların asırlar boyunca anlamaya çalıştığı varlık, kâinat ve benlik gibi mefhumların halinde, maddenin yaratılış şekli mühim bir yer tutmaktadır. Bunu anlamak için, maddenin parçalanması, var olduğu düşünülen temel yapı taşlarına ayrılması gerekmektedir. Bu ise varlığın sırlarını çözecektir.

En son 1911 yılında Rutherford, proton ve nötrondan müteşekkil bir çekirdek ve etrafında yer alan elektronlardan meydana geldiğini ifade ettiği bir atom modeli ortaya koydu. Elektron yörüngesinin meydana getirdiği atomun, çekirdekten 10.000 kat büyük olduğu hesaplandı. Elektronlar çekirdek etrafında sürekli dönmekteydi.

Einstein'a göre ise atomlar sıkıştırılmış enerji paketçikleriydi. Yıllarca süren bir serüvene dönüşecek olan atom fiziğinin, Max Planck'la quantum fiziği kısmı başlamış ve temel yapı taşı olarak düşünülen atom, ayrı bir âleme dönüşmüştür. Kendine has kaideleri olan, küçücük fakat uçsuz bucaksız bir âlem... Artık fizikçilerin lügatinde, makro âlem ve mikro âlem şeklinde kaideleri, işleyişi, yapısı birbirinden çok farklı iki ayrı âlem mefhumu vardır. Mikro âlem atomun içini, atomu teşkil eden parçacıkların esrarlı dünyasını ifade etmekteydi.

Uzunca bir dönem, proton ve nötronlardan teşekkül eden çekirdek ve onun çevresinde dönen elektronlardan müteşekkil atomun, her şeyin temel yapı taşı olduğuna inanılıyordu. Son dönemlerde ise "standart model" adı verilen bir yaklaşımla, tüm kâinatın on iki adet parçacığın farklı şekillerde birleşimi ile teşekkül ettiği kabul edilmektedir. Altı kuark, altı lepton adı verilen parçacıktan müteşekkil on

---

iki parçacık *nötronu, protonu, elektronu ve muon, pion, boson, kaon* gibi pek çok atom içi parçacığı teşkil etmektedir. Belki kuarkların da parçacıklara ayrıldığı bir dönem meydana gelecek ve kuark içi âlemden bahsedilecektir.

Yeni dönemin keşfi olan ve henüz tam mânasıyla tanıyıp tarif edemediği mikro âlem ise sürekli hareket halinde, titreşen ve bu ihtizazının hikmeti bilinmediği için felsefi bakışın "serseri hareket" şeklinde adlandırdığı ve fizikçilerin dahi anlamakta güçlük çektikleri bir âlem. Kısa süreli varlık âlemine çıkıp kayboluşlarıyla, bir taneciğin aynı anda yerinin ve hızının tespit edilememesiyle, bildiğimiz, gördüğümüz âlemden tamamen farklı bir vasat. Mesela, İtalyan Gabriele Veneziano parçacıkların titreşen ve dönen "sicimler" halinde bulduklarını söylüyor. Bu sicimler yaklaşımı daha sonra "sicim teorisi" şeklinde fizikçiler arasında bilinen bir mefhum olmuştur. Bu yaklaşım zaman ve mekânın teşkil ettiği dört boyutlu âlemimizin daha farklı boyutlarının olduğunu düşündürmüş on bir boyutlu kâinat tarifleri gündeme gelmiştir. Bazı tanecikler görülemeyecek kadar kısa bir zaman diliminde varlık âlemine gelip kaybolurlar.

Mesela, "muon" adı verilen taneciğin ömrü 8-10 saniye olarak tespit edilmiştir. Bir an-ı seyyalede yani göz açıp kapayıncaya kadar bir milyar muon nesli gelip geçmiş olur. Bu süratle geçiş muhtemelen Sani-i Külli Şey'in nazar-ı dekaik aşinasına arzedilen bir resm-i geçittir. Atom içi âlemin genel yapısını, hep böyle sürekli geçişler, hızlı değişimler, başkalaşımalar, her farklı halde bulunuşlar ve kulun sathî nazarında pek çok belirsizlikler meydana getirir. Mesela küçük âlemdeki taneciklerin dalga mı, tanecik mi olduğu belirsizdir. Bizim görme kabiliyetimize hitap eden şekli ile hem dalga hem taneciktir. Ya da bizim bakışımızla ne dalga ne de taneciktir.

Zerreler bir taraftan ibda hakikati gereği süratle varlık âlemine girip çıkarken, çok küçük zaman dilimlerinde varlık tablolarını teşkil ederken, inşa ile de büyük âlemin değişiminin zemini olurlar. Gördüğümüz âlem zerreler boyutunda bakıldığında maddesinin % 99'u hidrojen ve helyumdan teşekkül etmiş bir ortamdır. Kalan % 1'i ise oksijen, karbon, neon, azot, magnezyum, silisyum, kükürt, demir, kalsiyum gibi yüz küsur element teşkil eder. Bu elementlerin dünyanın payına düşen kısmı ise bütün içinde belki kaale alınmayacak kadar küçük bir nisbette almalıdır. Bu elementler saf veya terkip halinde birleşerek moleküllerin ve çevremizde gördüğümüz pek çok cansız maddenin, kumların, kayaların, nehirlerin, dağların teşekkülünde vazife alırlar. Sonra DNA ve RNA gibi organik molekülleri teşkil edip hücrelerin, organların, bitkilerin, hayvanların ve insanların yaratılmalarında vazife alırlar. Kâinatta bütün bu unsurlar teşekkül ettiğinde, çizilen bir tablo gibi sabit şekilde durmazlar. Sürekli bir dönüşüm, değişim ve başkalaşım vardır.

Varlığın inşa kısmında, rızık ve beslenme gibi büyük hakikatler etrafında kuvve-i şehevîye, kuvve-i gadabîye gibi elektromanyetik kuvvet, çekim kuvveti, kuvvetli ve zayıf nükleer kuvvetler gibi itici ve çekici güçler şeklinde gözükten tezahürlerle maddede sürekli bir tahavvül hali vardır. Nehirler kayalara, kayalar toprağa, toprak bitkilere, bitkiler hayvanlara ve hepsi birlikte insana dönüşür tarzda bir işleyiş vardır. Öyle ki, bir sodyum elementini işaretleyip takip edebilseniz sanki belirli bir

---

sürede bütün dünyayı dolaşmaktadır. Mesela, yediğimiz elmadaki glikoz molekülü belki geçen sene Çin'deydi. Bütün mineraller oradan oraya sürekli yer değiştirmekte ve bunları teşkil eden zerrelerde "kaos" şeklinde ifade edilen çok süratli değişimler, başkalaşımalar, varoluş ve yokoluşlar, bir halden diğer hale geçişler müşahede edilmektedir. Evet, şu an karşınızda kararlı, sabit gördüğünüz maddenin; masanızın, koltukların, odanızın, şehrinizin, dünyanın ve gökyüzünün arka planındaki, temelindeki manzara budur. Bu hali en güzel ifade edecek kelime ise "tahavvülat" olmalıdır. Evet, kâinat zerrelerin tahavvülleri ile çok küçük zaman dilimlerinde çizilen ve uyumlu şekilde ard arda dizilen, mutileşen tablolardan ibarettir.

"Tahavvülât-ı zerrat, Nakkaş-ı Ezelînin kalem-i kudreti, kitab-ı kâinatta yazdığı âyât-ı tekvîniyenin hengâmındaki ihtizâzâtı ve cevelânıdır. Yoksa, maddiyyun ve tabiiyyunların tevehhüm ettikleri gibi tesadüf oyuncağı ve karışık, mânâsız bir hareket değildir."(1)

Allah kâinata birçok kanunlar koymuştur. Her şey bu kanun dâhilinde cereyan ediyor. Bir zerre de kaderden aldığı yol haritasına göre hareket edip ona göre şekilleniyor. Tohum da aynı zerre gibi kaderin çizdiği haritaya göre hareket ediyor. Yani bütün zerrelerin hareketi kader planına göredir, zerre kadar tesadüf ve gayesiz bir hareket yoktur.

Zerrelerin gittiği bünyede mükemmel bir şekilde vazife yapması, her hareketinden bir ahenk ve nizamın fışkırması, elbette zerrelerin kendi başına değil, kaderin ince ve hassas planına göre hareket ettiğini gösterir.

"Çünkü, bütün ukulü hayrette bırakan hikmetli bir cemâl-i san'at, faydalı bir hüsn-ü nakış göstererek, Sâni-i Zülcelâlin medâyihine bir kaside-i medhiye gibi bir eser gösterir. Meselâ, nar ve mısıra dikkat et."(2)

Allah'ın sanatlarında öyle mükemmel bir hikmet, öyle muazzam bir güzellik vardır ki, akılları hayret içinde bırakıyor. Mesela; nar ve mısır gibi meyvelerin yaratılışındaki güzellik ve faydalar ve muazzam bir incelik ve sanat, sanatkârını lisan-ı halleriyle ilan edip methediyorlar.

Nar ve mısırın âdet ve sıralanması hakikaten akla hayret veren bir güzelliktedir. Bu mükemmel sanat ve icraları kör, sağır ve cansız zerreler elbette yapamaz; onların arkasında nihayetsiz bir ilim, bir kudret, bir irade hükmediyor.

(1) bk. [Sözler, Otuzuncu Söz İkinci Maksat.](#)

(2) bk. [age.](#)